

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

KULLGROPER

Myrland nedre 42/6
HOL KOMMUNE,
BUSKERUD FYLKE

JOSTEIN BERGSTØL

Oslo 15.04.2010

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Myrland	G.nr./ b.nr. 42/6
Kommune Hol	Fylke Buskerud
Saksnavn Hol kommune. Reguleringsplan for Myrland. Gnr 42/6	Kulturminnetype Kullgroper
Saksnummer (arkivnr. UKM) 05/21219	Tiltakskode/ prosjektkode 758063/420857
Eier/ bruker, adresse Turid Løyte Hansen	Tiltakshaver Turid Løyte Hansen
Tidsrom for utgravning 23.-27. Juli 2007	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum N:6747007 Ø: 118206 EU89-UTM; Sone 33
ØK-kart BK062-5-2	ØK-koordinater
A-nr. 2007/198	C.nr. 57190
ID-nr (Askeladden) Id 96334/1-11	Negativnr. (KHM) Cf 34096_110-154
Rapport ved: Jostein Bergstøl	Dato: 15.04.2010
Saksbehandler: Lil Gustafson	Prosjektleder: Jostein Bergstøl

SAMMENDRAG

Foranledningen til undersøkelsen er vedtatt reguleringsplan gjeldende fortetting av hyttefelt ved Myrland i Hol kommune, Buskerud. Det ble undersøkt 11 kullgroper. Det var både sirkulære, ovale og tilnærmet rektangulære groper. Fem av gropene ble datert. De to eldste var rektangulære/avlange og ikke så store. De yngste var de største gropene. Disse var runde/ovale i formen. Antallet daterte groper er for lavt til å lage en holdbar statistikk, men det kan allikevel anes en tendens om et skifte i teknikk fra mindre, rektangulære groper i vikingtid, mot større og mer ovale/runde groper i middelalder. Det var ikke bevart materiale som kunne si noe om vedstabling i gropene. Bare i en av gropene kunne det se ut til å være flere faser.

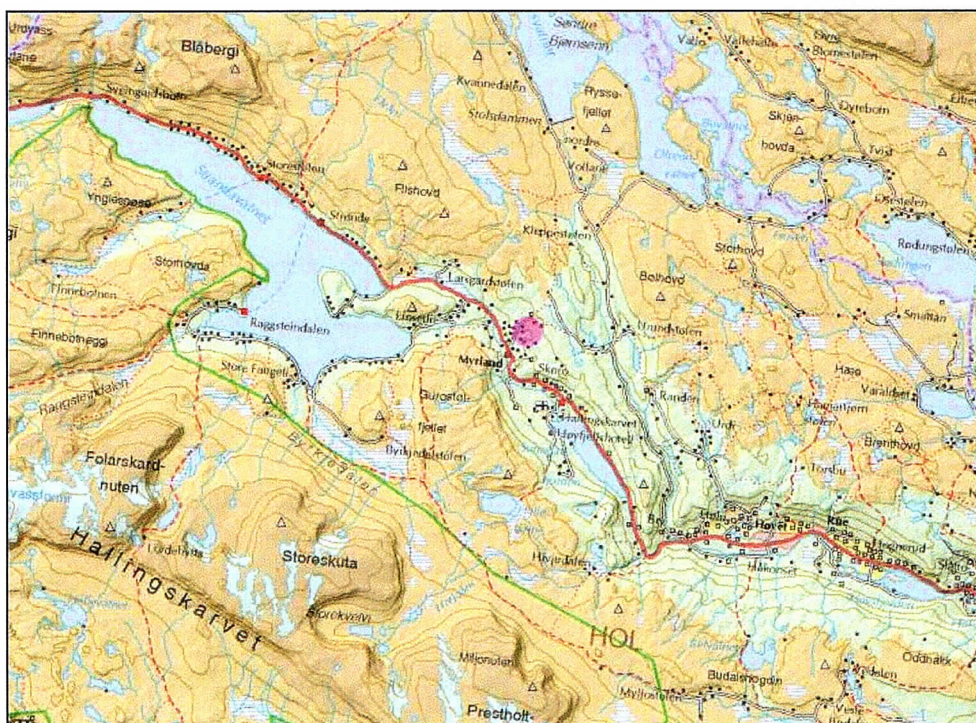
Selv om det ikke er funnet jernfremstillingsanlegg i nærområdet antas det allikevel at kullet som har vært produsert har blitt brukt til utvinning av jern fra myrene i nærheten. Eventuelt kan kullet ha vært brukt til smiing, men siden Myrland ligger såpass marginalt i forhold til de gamle gårdene hvor man regner med at smiene har stått, antas det kullet har vært brukt til jernvinna.

INNHold

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	2
2. DELTAGERE, TIDSRUM	2
3. FORMIDLING	3
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	3
5. UTGRAVNINGEN	3
5.1 Problemstillinger – prioriteringer	3
5.2 Utgravningsmetode.....	3
5.3 Utgravningens forløp.....	4
5.4 Kildekritiske forhold	4
5.5 Utgravningen.....	5
Id 96334-1	5
Id 96334-2	6
Id 96334-4.....	7
Id 96334-5.....	7
Id 96334-6.....	8
Id 96334-7	10
Id 96334-8.....	10
Id 96334-9.....	11
Id 96334-10.....	12
Id 96334-11	13
Uten Id. Nyregistrert grop	13
5.5.1 Naturvitenskapelige prøver	14
6. KONKLUSJON	14
7. VEDLEGG	15
7.1. Funn og prøver	15
7.2. Fotoliste.	15

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING AV KULLGROPER ID 96334/1-11

MYRLAND NEDRE, 42/6, HOL KOMMUNE, BUSKERUD

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Foranledningen til undersøkelsen er vedtatt reguleringsplan gjeldende fortetting av hyttefelt ved Myrland i Hol kommune, Buskerud. Det vises til reguleringsplanen og uttalelser fra kulturminnemyndighetene i saken.

Da planforslaget ble fremmet foretok Buskerud fylkeskommune en arkeologisk registrering. Det ble funnet 11 kullgroper (Id96334/1-11), altså automatisk fredete kulturminner,.

2. DELTAGERE, TIDSROM

Undersøkelsen ble utført av Tom Baefverfeldt Kopperud og undertegnede 23.-27. juli 2007. Som avtalt stilte tiltakshaver med egnet gravemaskin og fører. Det maskinelle gravearbeidet ble utført på en god måte. Det ble bare valgt å bruke maskin på de groperne som lå nær vei, slik at det ikke ble skjjemmende spor på eksisterende tomter.

3. FORMIDLING

Ingen formidlingstiltak.

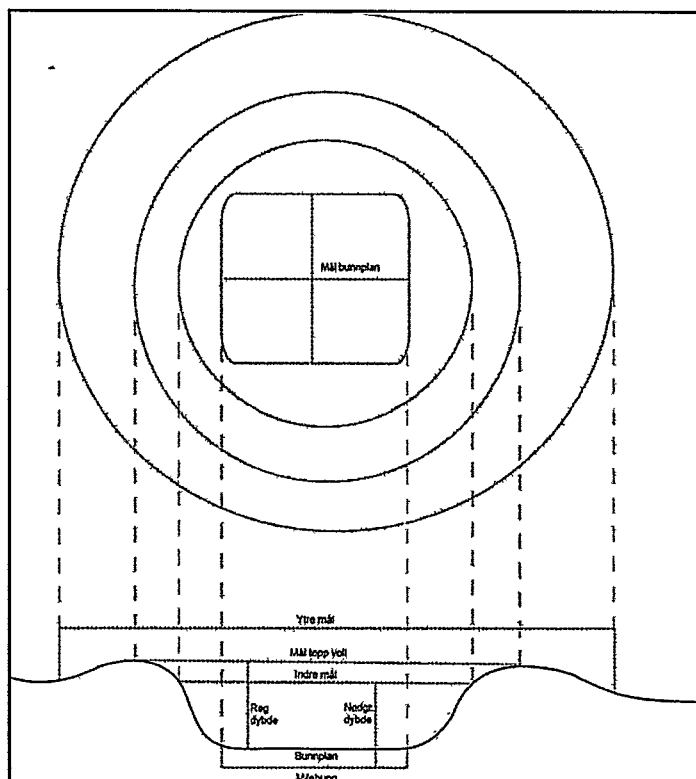
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Reguleringsplanen ligger i et tidligere seterstrøk, ca. 900-935 m o.h, mellom Strandavatn og Sudndalsfjorden, ca. 9 km nordvest for tettbebyggelsen på Hovet, den vestligste grenda i Hol kommune. Landskapet er preget av bjørkeskog, myr og bergkoller, og er delvis utbygd med veger og hytter. Det ligger en rekke kullgroper i området, men det er til nå ikke funnet jernfremstillingsanlegg.

5. UTGRAVNINGEN

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

De overordnede problemstillingene i Kulturhistorisk museums faglige satsing på jernvinna handler om å definere regionale tradisjoner og utvikling over tid. For kullgropene er problemstillingene derfor knyttet til konstruksjon og datering (Larsen 2009).

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

Undersøkelsen startet med rydding av gropen, før dokumentasjon med foto og plantegning. Det ble brukt gravemaskin for å snitte tre av gropene. Gravingen foregikk ved at det ble gravd i flate ned til kullaget. Dette ble dokumentert i plan med foto. Gravingen fortsatte så ned under kullhorisonten for å få frem et helt profil.

I de resterende gropene ble det gravd en sjakt fra midten og ut mot kanten. Profilet ble fotografert og tegnet.

Prinsippskisse for dokumentasjon og mål av kullgroper.

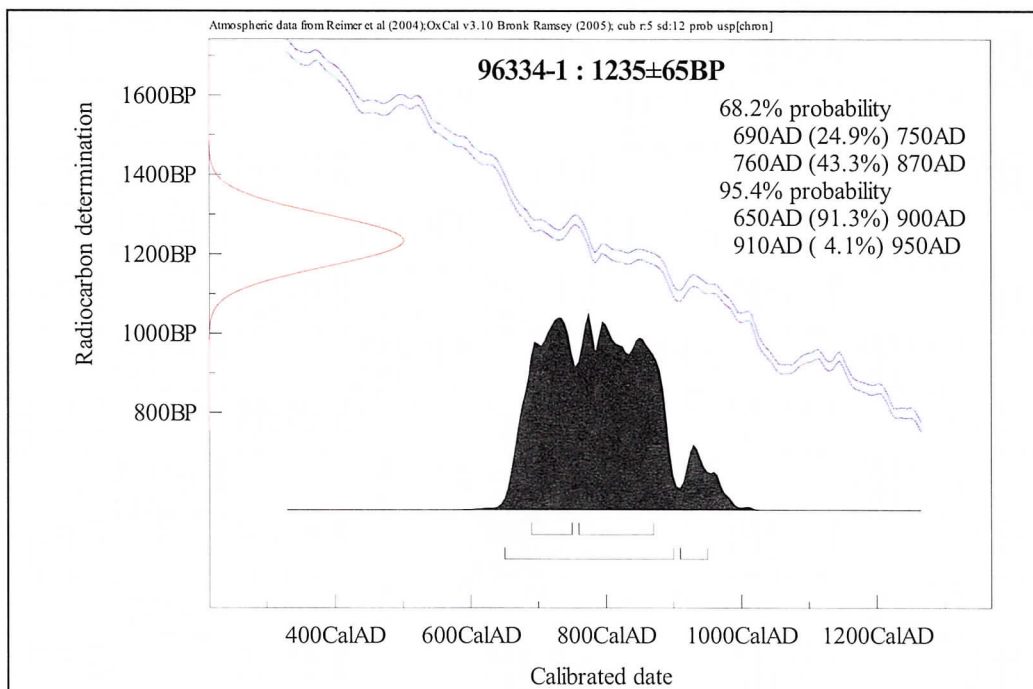
5.5 UTGRAVNINGEN

ID 96334-1

Oval, ”badekarformet” grop med voll rundt den nederste halvdel (V). Terrenget skråner mot V. Det ble gravet en 90 cm lang sjakt som viste et kompakt kullag på 10 cm tykkelse.

Ytre mål: 3,2x?
 Mål topp voll: Ikke mulig å beregne
 Indre mål: 1,0x2,1 m
 Bunnplan: Ikke mulig å avgjøre
 Bunnform i profil: Ikke mulig å avgjøre
 Dybde 0,5 m
 Dybde til bunn kullag: 0,75 m
 Datering: 1235±65 BP;
 690-870 e.Kr

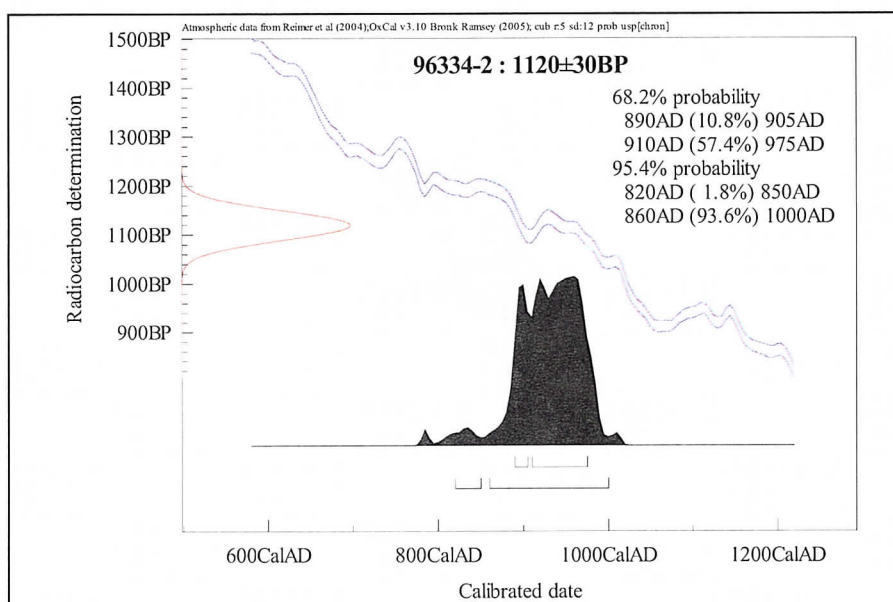

ID 96334-2

Rundoval grop med voll nesten rundt hele. Terrenget skråner svakt mot SV. Gropa ble snittet med maskin. Kullaget som kom frem viste seg å avvike mye fra formen før gravning, da det var avlangt, tilnærmet rektangulært. Kullaget var nær 20 cm tykt.

Ytre mål: 5,7x5,5m
 Mål topp voll: 3,4xca 3m
 Indre mål: 2,1x2,2 m
 Bunnplan: Rektangulær/avlang
 Bunnform i profil: Buet
 Dybde 0,6 m
 Dybde til bunn kullag: 0,8 m
 Datering: 1120±30 BP; 890-975 e.Kr

ID 96334-4

Oval grop med voll hele veien rundt. Terrenget skråner svakt mot SV. Gropa ble snittet med maskin. Kullaget var tilnærmet sirkulært. Kullaget var nær 20 cm tykt.

Ytre mål: 5,8x4,4 m

Mål topp voll: 3,2x2,5 m

Indre mål: 1,5x1,1 m

Bunnplan: Sirkulært

Bunnform i profil: Tilnærmet flatt

Dybde 0,4 m

Dybde til bunn kullag: 0,55 m

Datering: Ikke datert

ID 96334-5

Stor og tilnærmet sirkulær grop med voll nesten rundt hele. Gropa ligger i enden av en rygg, hvor terrenget faller i alle retninger, bortset fra mot V. Det ble gravet en 100 cm lang sjakt som viste et kompakt kullag på 10-20 cm tykkelse.

Ytre mål: 6,5x6,7 m

Mål topp voll: 3,7x4,2 m

Indre mål: 2,6x2,4 m

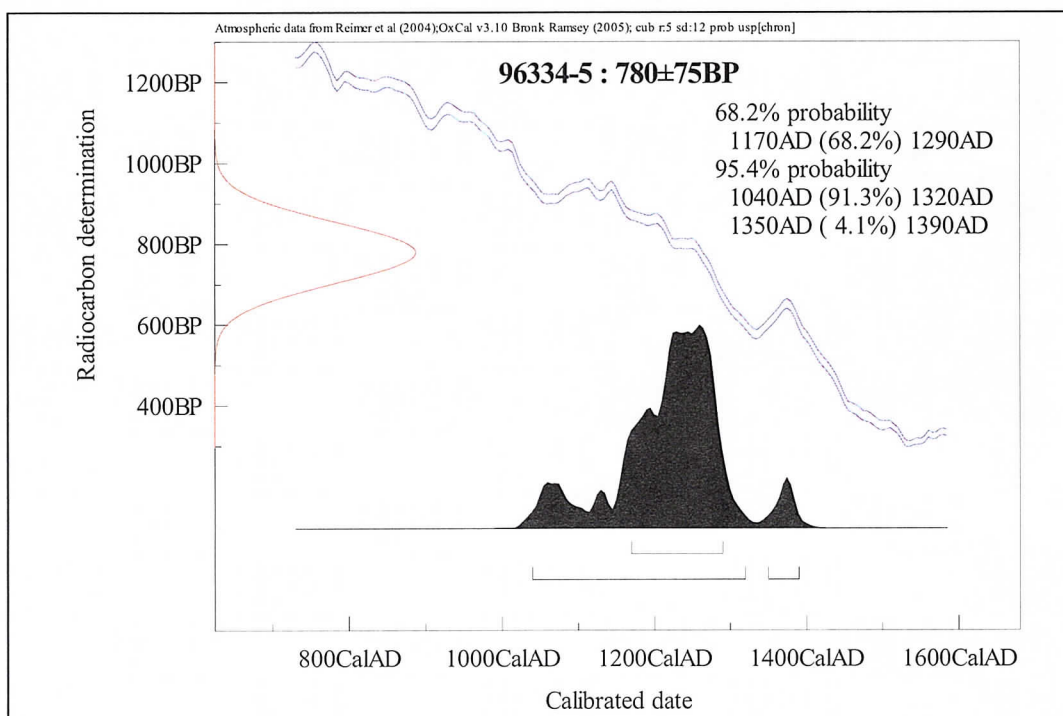
Bunnplan: Ikke mulig å avgjøre

Bunnform i profil: Ikke mulig å avgjøre

Dybde 0,8 m

Dybde til bunn kullag: 1,0 m

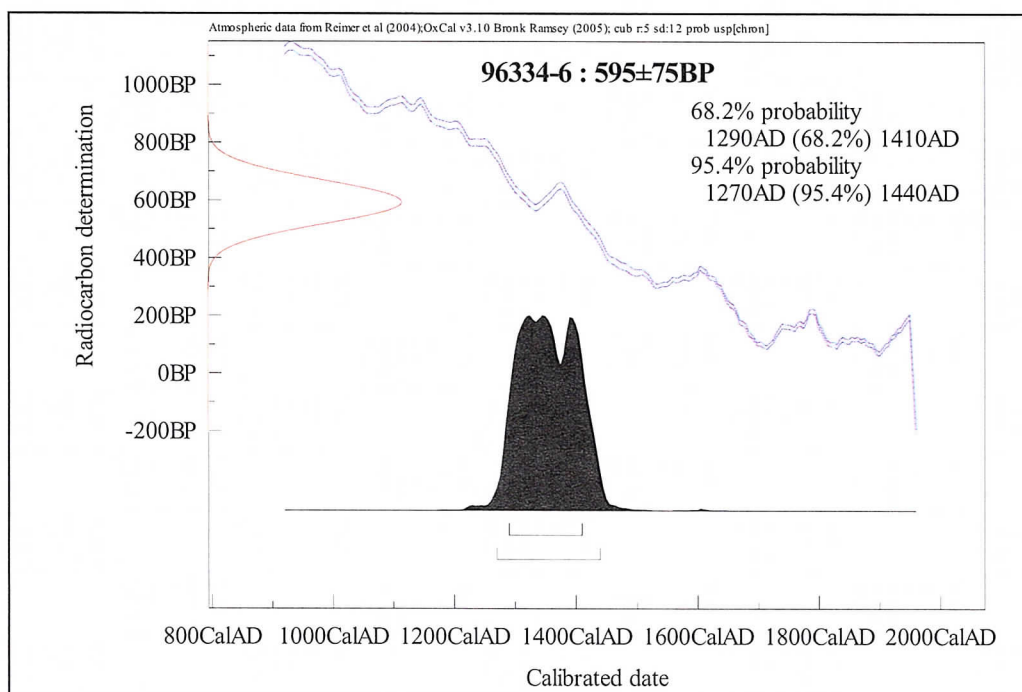
Datering: 780±75, 1170-1290 e.Kr

ID 96334-6

Stor og tilnærmet sirkulær grop med voll nesten rundt hele. Terrenget faller mot S. Det ble gravet en 40 cm lang sjakt som viste et kompakt kullag på 15 cm tykkelse. Gropa lå like inntil en eksisterende hytte. Sjakta ble derfor gjenfylt umiddelbart.

Ytre mål: 7,0x6,3 m
Mål topp voll: 4,0x4,4 m
Indre mål: 2,3x2,7 m
Bunnplan: Ikke mulig å avgjøre
Bunnform i profil: Ikke mulig å avgjøre
Dybde 0,6 m
Dybde til bunn kullag: 0,8 m
Datering: 595±75, 1290-1410 e.Kr

Id 96334-7

Middels stor, sirkulær grop med voll på tre sider. Terrenget faller mot S, og det er ikke voll i overkant. Det ble gravet en 70 cm lang sjakt som viste et kompakt kullag på 10 cm tykkelse.

Ytre mål: ca 4,5x? m
Mål topp voll: 2,8x2,9 m
Indre mål: 2,0x1,8 m
Bunnplan: Ikke mulig å avgjøre
Bunnform i profil: Ikke mulig å avgjøre
Dybde 0,5 m
Dybde til bunn kullag: 0,7m
Datering: Ikke datert

Id 96334-8

Stor, sirkulær grop med voll rundt hele. Terrenget faller mot SSØ. Gropa lå i tett bjørkeskog og var delvis gjenfylt med stein og skrot. Det var brent bål i nyere tid i gropa, men kullprøven regnes allikevel som pålitelig siden den er tatt så langt nede. Det ble gravet en 50 cm lang sjakt som viste et kompakt kullag på 10 cm tykkelse. Gropa lå nær en eksisterende hytte. Sjakta ble derfor gjenfylt umiddelbart.

Ytre mål: 6,2x6,3 m
Mål topp voll: 4,2x4,3 m
Indre mål: 2,6x2,4 m
Bunnplan: Ikke mulig å avgjøre
Bunnform i profil: Ikke mulig å avgjøre
Dybde 0,6 m
Dybde til bunn kullag: 0,9 m
Datering: Ikke datert.

ID 96334-9

Middels stor, oval grop som var ødelagt av veiskjæring i SV. Terrenget faller relativt bratt mot veien. Det ble gravet en 60 cm lang sjakt som viste et kompakt kullag på 15 cm tykkelse.

Ytre mål: 3,5x? m

Mål topp voll: 2,5x? m

Indre mål: 1,6x1,9 m

Bunnplan: Ikke mulig å avgjøre

Bunnform i profil: Ikke mulig å avgjøre

Dybde 0,4 m

Dybde til bunn kullag: 0,6 m

Datering: Ikke datert.

ID 96334-10

Relativt stor, oval grop beliggende i terreng som skråner mot SV. Gropa ble maskingraket. Kullet viste seg å være ovalt og hadde en tykkelse på ca 10 cm.

Ytre mål: 5,2x? m

Mål topp voll: 3,7x? m

Indre mål: 1,1x2,1 m

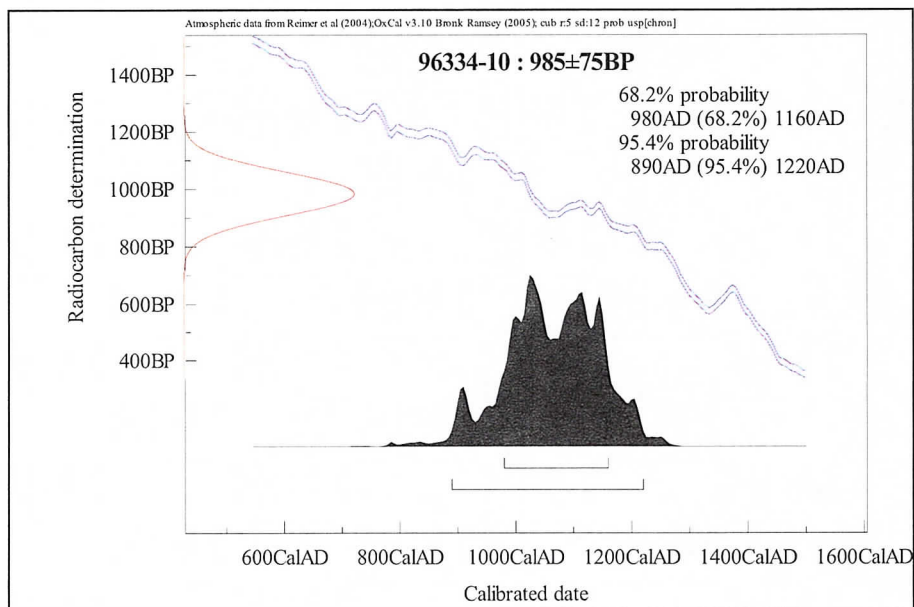
Bunnplan: Oval

Bunnform i profil: Flat

Dybde 0,6 m

Dybde til bunn kullag: 0,75 m

Datering: 985±75, 980-1160 e.Kr

ID 96334-11

Stor, oval grop beliggende i terreng som skråner mot Ø. Gropa var tenkt maskingravet, men vanskelig fremkommelighet og problem med mye vann gjorde at det i stedet ble gravet en 1,5 m lang sjakt.

Ytre mål: 5,7x6,8 m

Mål topp voll: 3,8x4,0 m

Indre mål: 2,4x2,9 m

Bunnplan: Ikke mulig å avgjøre

Bunnform i profil: Flat

Dybde 1,1 m

Dybde til bunn kullag: 1,3 m

Datering: Ikke datert

UTEN ID. NYREGISTRERT GROPP

Stor oval grop beliggende i bratt terreng som faller mot SØ. Gropa var ikke registrert fra før. Den var sterkt bevokst med bregner, busker og kratt. Det var også ei stor maurtue på vestsiden. Voll bare på nedsiden. Det ble gravd en meters sjakt i kanten av gropa. Mulig to faser.

Ytre mål: 7,6x? m

Mål topp voll: 4,8x? m

Indre mål: 3,5x2,5 m

Bunnplan: Ikke mulig å avgjøre

Bunnform i profil: Flat

Dybde 0,9 m

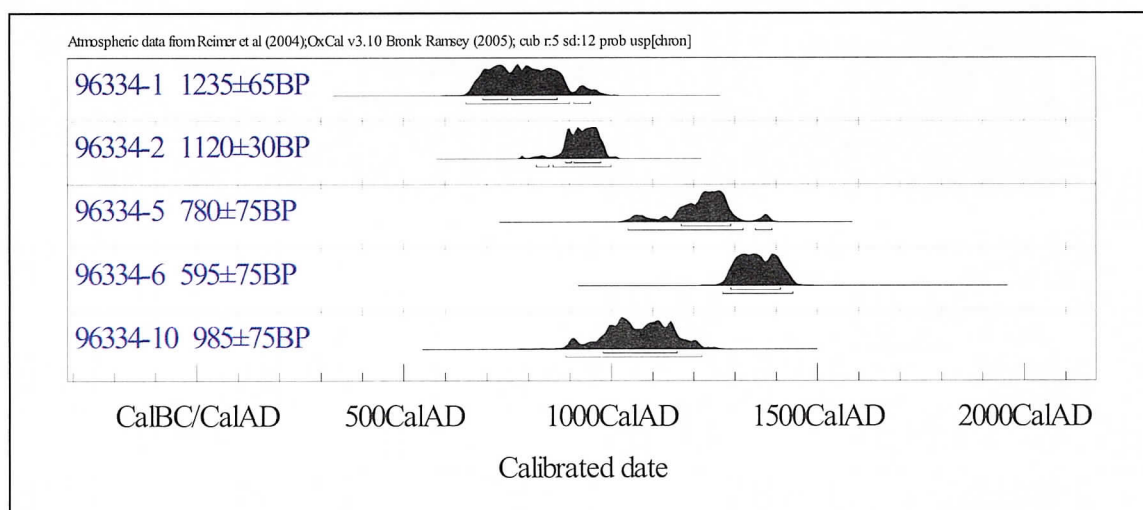
Dybde til bunn kullag: 1,1 m

Datering: Ikke datert

5.5.1 NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

Det ble sendt inn trekullprøver til vedartsbestemming og datering. Vedartsbestemmningene ble utført av Helge I. Høeg. Prøvene besto av furu og bjørk. Rapporten er vedlagt bakerst. Dateringen ble gjort ved laboratoriet for radiologisk datering i Trondheim (T-19772-75 og Tua-7505).

6. KONKLUSJON

Det ble undersøkt 11 kullgroper ved Myrland. Det var både sirkulære, ovale og tilnærmet rektangulære groper. Fem av gropene ble datert. De to eldste var rektangulære/avlange og ikke så store. De yngste var de største gropene. Disse var runde/ovale i formen. Antallet daterte groper er for lavt til å lage en holdbar statistikk,

men det kan allikevel anes en tendens om et skifte i teknikk fra mindre, rektangulære groper i vikingtid, mot større og mer ovale/runde groper i middelalder. Det var ikke bevart materiale som kunne si noe om vedstabling i gropene. Bare i en av gropene kunne det se ut til å være flere faser.

Selv om det ikke er funnet jernfremstillingsanlegg i nærområdet antas det allikevel at kullet som har vært produsert har blitt brukt til utvinning av jern fra myrene i nærheten. Eventuelt kan kullet ha vært brukt til smiing, men siden Myrland ligger såpass marginalt i forhold til de gamle gårdene hvor man regner med at smiene har stått, antas det kullet har vært brukt til jernvinna.

7. VEDLEGG

7.1. FUNN OG PRØVER

Funnliste C.57190

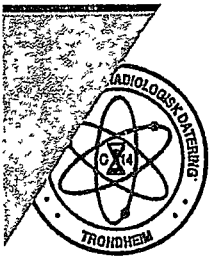
C-nr.	Kontekst/struktur	Gjenstand(er)	Materiale
C.57190/1	Kullgrop	Prøvemateriale	Trekull

7.2. FOTOLISTE.

Fotoliste, Cf 34096_110-154

Filnavn	Motivbeskrivelse	Retning mot
Cf34096_110.jpg	Id96334-11. Kullgrop, profil	VSV
Cf34096_111.jpg	Id96334. Kullgrop	SV
Cf34096_112.jpg	Cf96334-10. Kullgrop	NV
Cf34096_113.jpg	ID96334-11, kullgrop	NNV
Cf34096_114.jpg	ID96334-11	NNV
Cf34096_115.jpg	Id96334-2. Kullgrop	NØ
Cf34096_116.jpg	Id96334-2. Kullgrop	NV
Cf34096_117.jpg	Id96334-4. Kullgrop	NØ
Cf34096_118.jpg	Id96334-4. Kullgrop	N
Cf34096_119.jpg	Kullgrop uten nummer	N
Cf34096_120.jpg	Kullgrop uten nummer	S
Cf34096_121.jpg	ID96334-2, kullgrop, kullag	
Cf34096_122.jpg	ID96334-2, kullgrop, kullag	
Cf34096_123.jpg	ID96334-4, kullgrop, kullag	
Cf34096_124.jpg	ID96334-4, kullgrop, kullag	
Cf34096_125.jpg	Myrland. Graving med maskin	
Cf34096_126.jpg	ID96334-10, kullgrop, kullag	
Cf34096_127.jpg	ID96334-10, kullgrop, kullag	
Cf34096_128.jpg	ID96334-10, kullgrop, profil	NNV
Cf34096_129.jpg	ID96334-10, kullgrop, profil	NNV
Cf34096_130.jpg	Myrland, arbeidsbilde	

Cf34096_131.jpg	Id96334-11, kullgrop, profil	V
Cf34096_132.jpg	Id96334-11, kullgrop, profil	V
Cf34096_133.jpg	Id96334-4, kullgrop, profil	NNØ
Cf34096_134.jpg	Id96334-4, kullgrop, profil	
Cf34096_135.jpg	Id96334-2, kullgrop, profil	SSØ
Cf34096_136.jpg	Id96334-2, kullgrop, profil	SSØ
Cf34096_137.jpg	Myrland, uregistrert kullgrop. Profil	SØ
Cf34096_138.jpg	Myrland, uregistrert kullgrop. Profil	SØ
Cf34096_139.jpg	Myrland, uregistrert kullgrop. Profil	SØ
Cf34096_140.jpg	Id96334-5, kullgrop	N
Cf34096_141.jpg	Id96334-5, kullgrop	N
Cf34096_142.jpg	Id96334-5, kullgrop, profil	SV
Cf34096_143.jpg	Id96334-5, kullgrop, profil	SV
Cf34096_144.jpg	Id96334-6, kullgrop	SV
Cf34096_145.jpg	Id96334-6, kullgrop, profil prøvestikk	N
Cf34096_146.jpg	Id96334-7, kullgrop	SØ
Cf34096_147.jpg	Id96334-7, kullgrop, profil prøvestikk	V
Cf34096_148.jpg	Id96334-9, kullgrop ødelagt av veiskjæring	NØ
Cf34096_149.jpg	Id96334-9, kullgrop ødelagt av veiskjæring	NØ
Cf34096_150.jpg	Id96334-9, kullgrop profil	SV
Cf34096_151.jpg	Id96334-8, kullgrop	SV
Cf34096_152.jpg	Id96334-8, kullgrop, profil	V
Cf34096_153.jpg	Id96334-1, kullgrop	V
Cf34096_154.jpg	Id96334-1. Kullgrop, profil	V

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

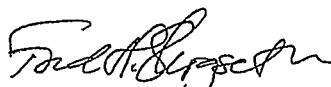
Oppdragsgiver: Bergstøl, Jostein
KHM/Fornminneseksjonen/UiO
Postboks 6762 St.Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4059

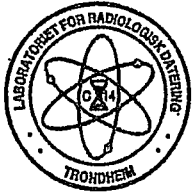
Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-19772	96334-1, Myrland nedre av Sudndalen Hol, Buskerud	Trekull Furu	5.5 g	1235 ± 65	AD690-885	-26.1*
T-19773	96334-5, Myrland nedre av Sudndalen Hol, Buskerud	Trekull Bjørk	4.3 g	780 ± 75	AD1215-1290	-26.1*
T-19774	96334-6, Myrland nedre av Sudndalen Hol, Buskerud	Trekull Bjørk	5.7 g	595 ± 75	AD1300-1420	-26.1*
T-19775	96334-10, Myrland nedre av Sudndalen Hol, Buskerud	Trekull Furu	4.3 g	985 ± 75	AD1000-1165	-26.1*

Dato: 10 FEB 2009

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

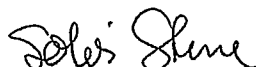
Oppdragsgiver: Bergstøl, Jostein
KHM/Fornminneseksjonen/UiO
Postboks 6762 St.Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4059

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	^{14}C alder før nåtid	Kalibrert alder	$\delta^{13}\text{C}$ ‰
TUa-7505	96334-2, Myrland nedre av Sudndalen Hol, Buskerud	Trekull Bjørk		1120 ± 30	AD890-980	-25.3

Dato: 11 NOV 2008

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Sølvi Stene

Steinar Gulliksen

Høeg - Pollen, 876 842 262 MVA,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Skaiti, 6/3-08.

Til Jostein Bergstøl.

Analyse av 6 kullprøver fra Myrland nedre av Sudndalen. 42/6.
Hol kommune, Buskerud. Tiltakskode 758063.

ID 96334-1.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

ID 96334-2.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 12 Betula (bjerk)
og 28 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 1,3 g.

ID 96334-4.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 35 Betula (bjerk)
og 5 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 2,2 g.

ID 96334-5.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 22 Betula (bjerk)
og 18 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 4,6 g.

ID 96334-6.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt
daterbart materiale 35 g.

ID 96334-10.

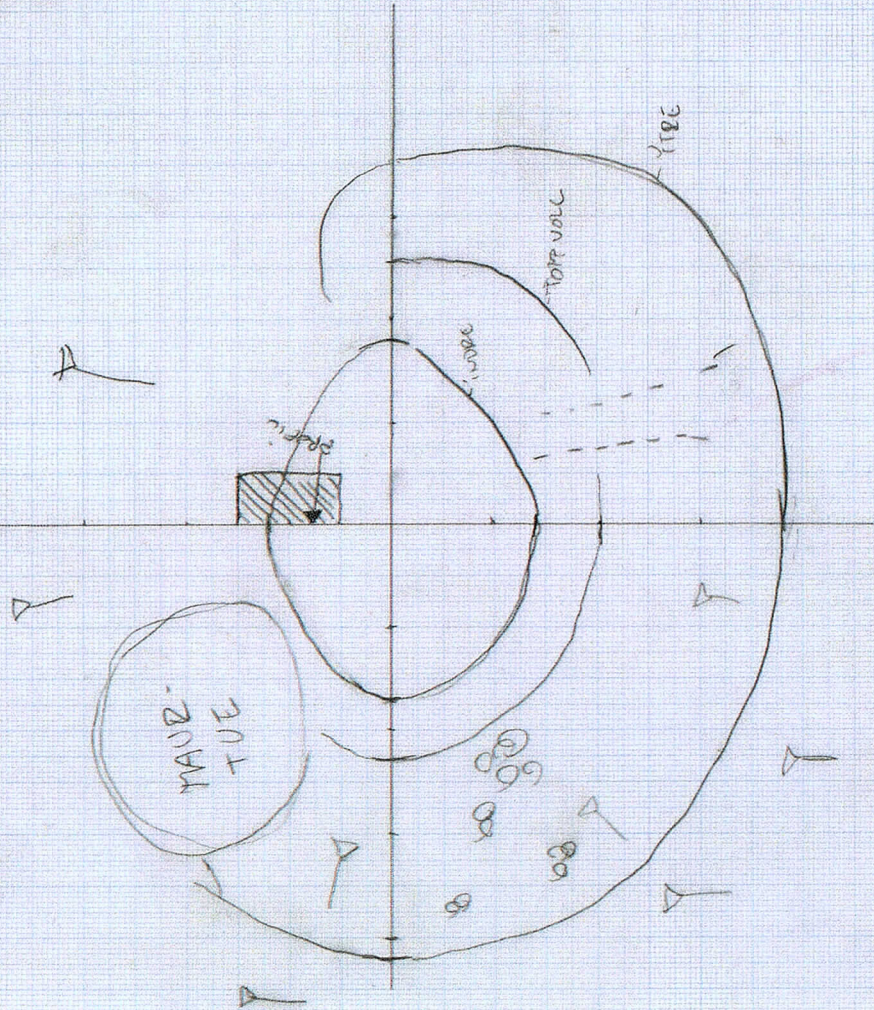
Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

Helge Irgens Høeg

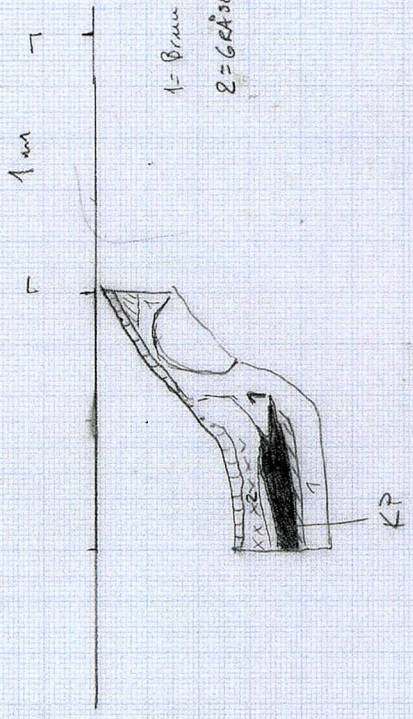
MYELAND "NYGROD"

1:50

1m

1:20

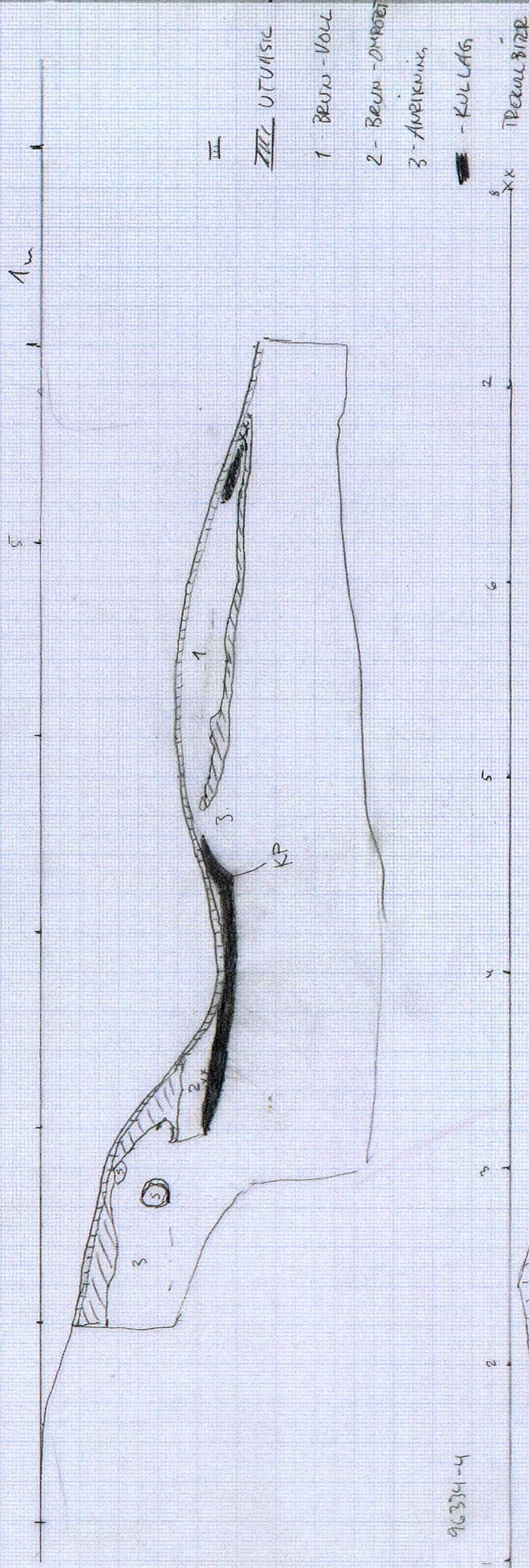

1 = Brun sand

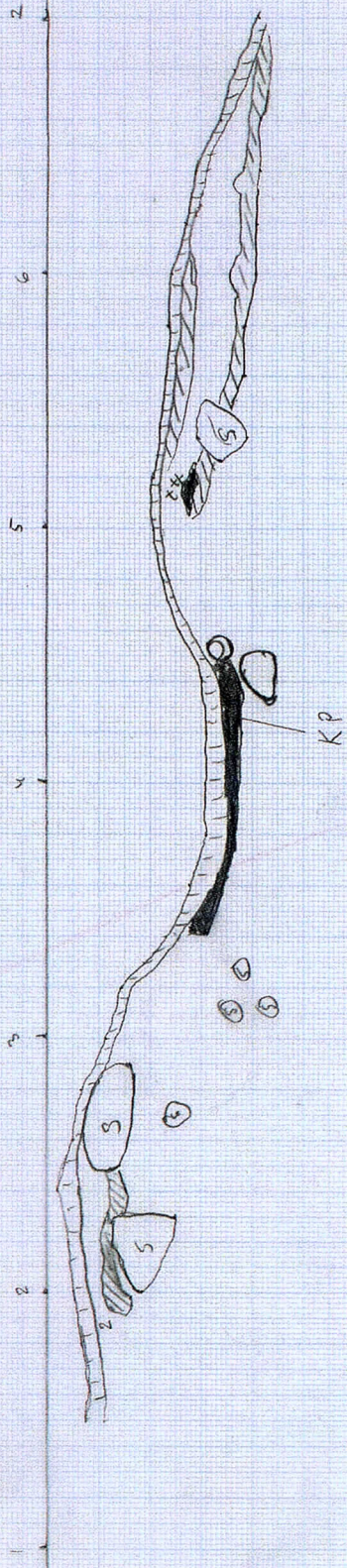
2 = GRÅSØFF KULCBALUST

96334-10 Profil

1:20

96334-4

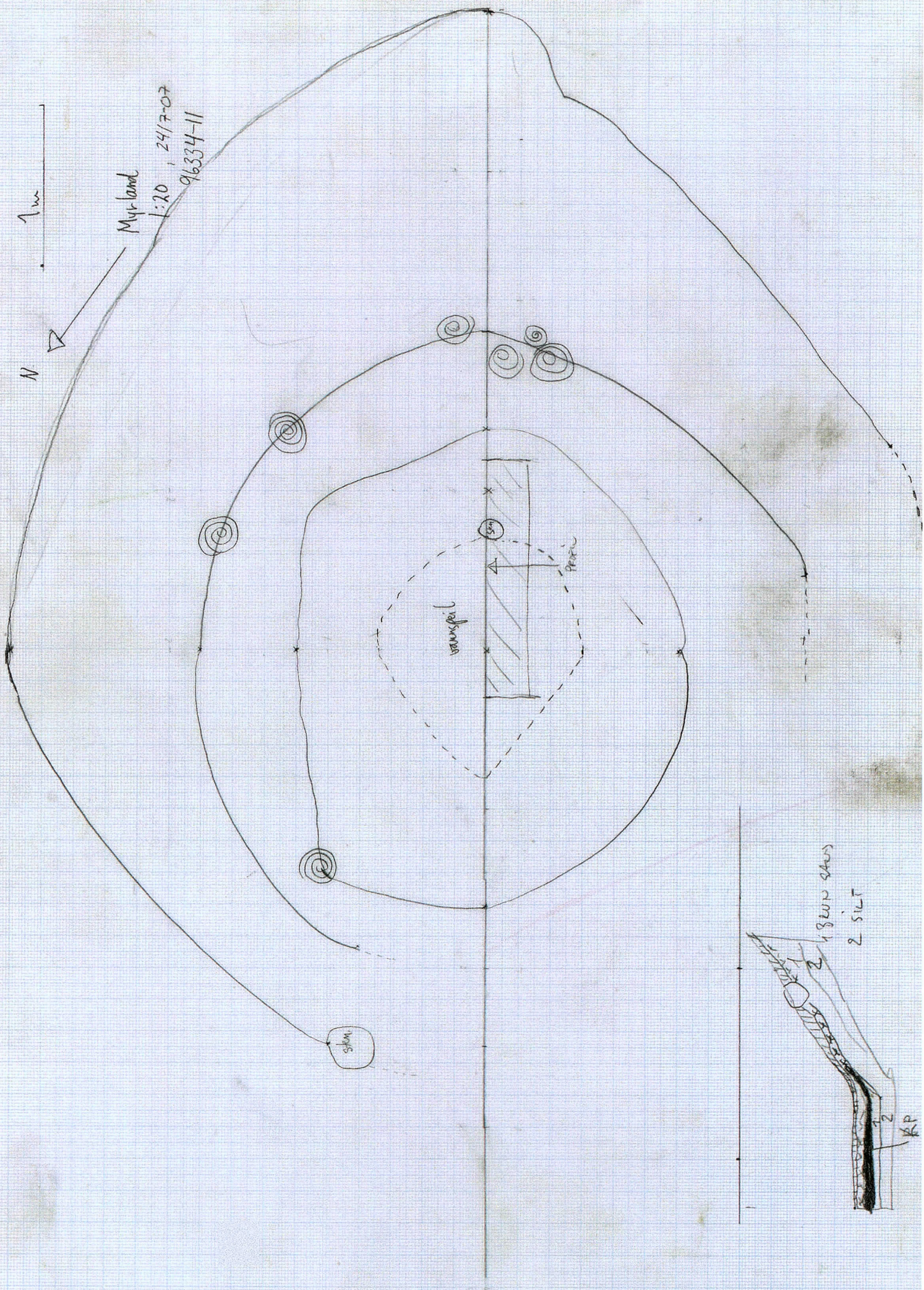
N

1 m

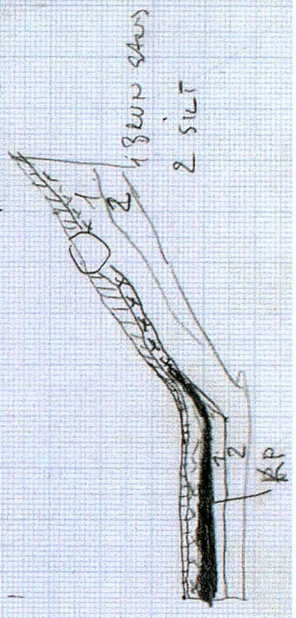
Mykland

1:20, 24/7-07

96334-11

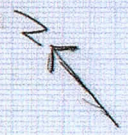

skan

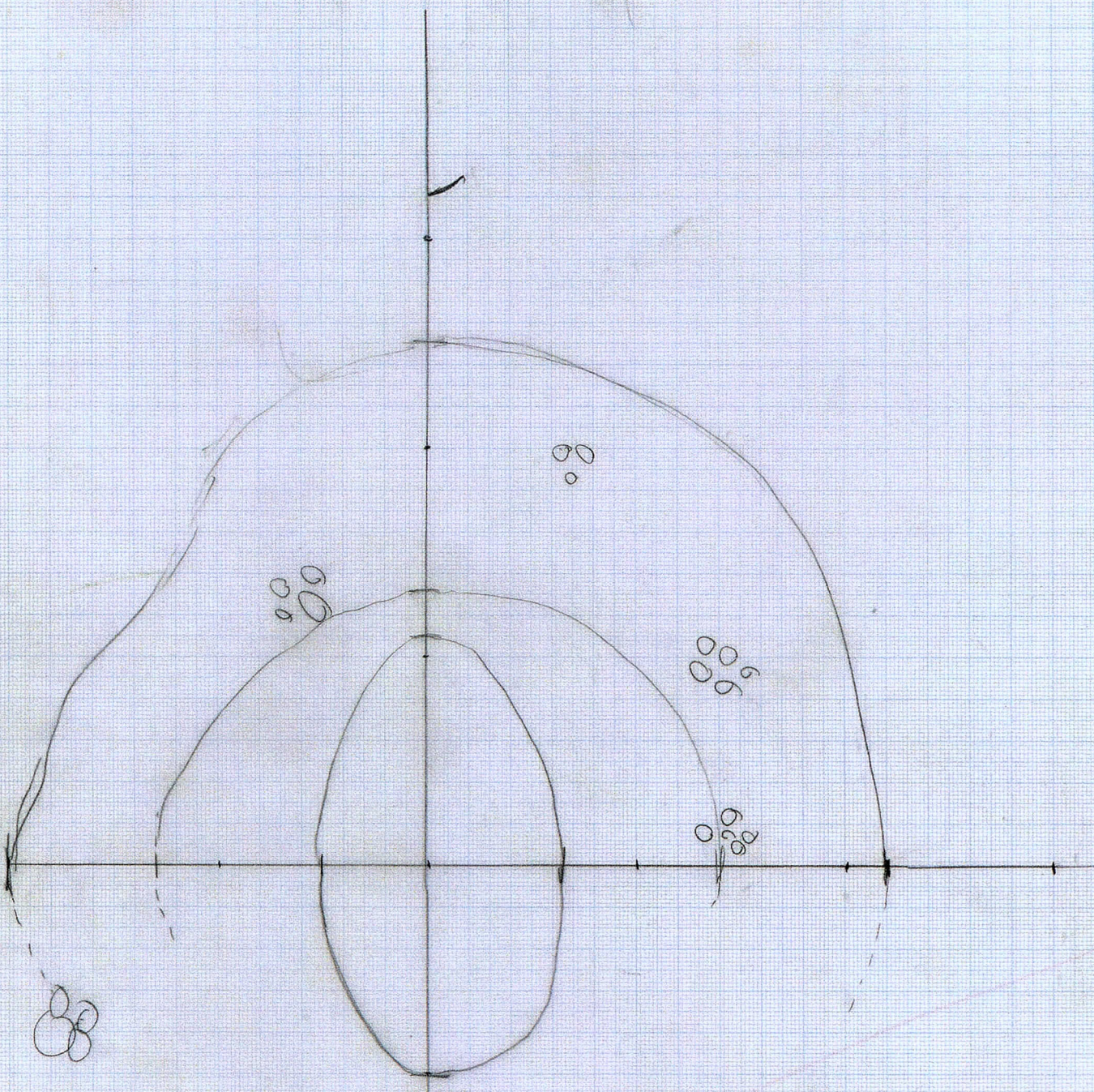
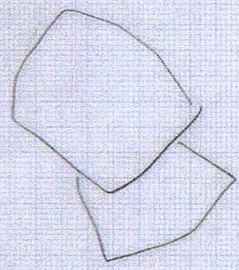

MYLLAND 96334-10

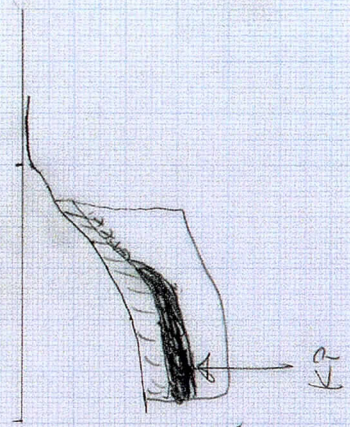
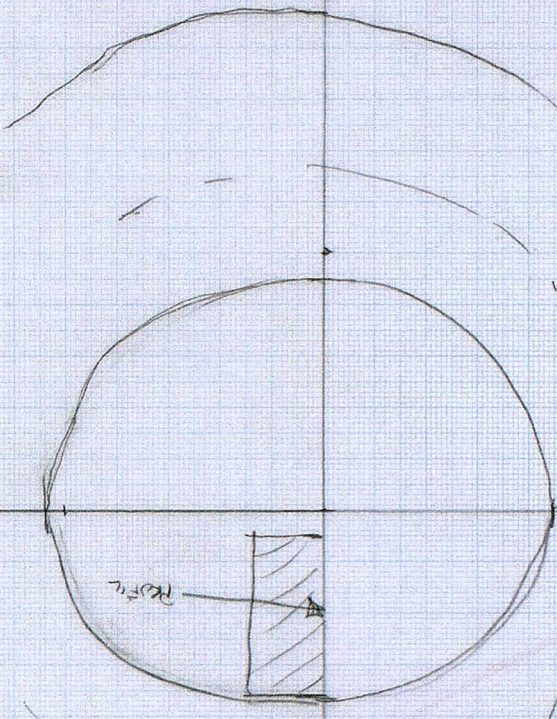
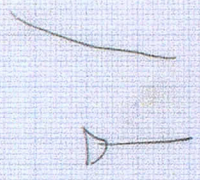
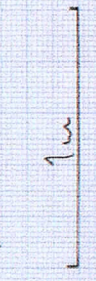
1:20

↑
Profile

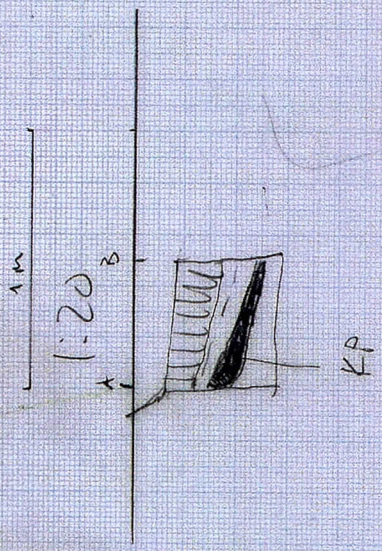
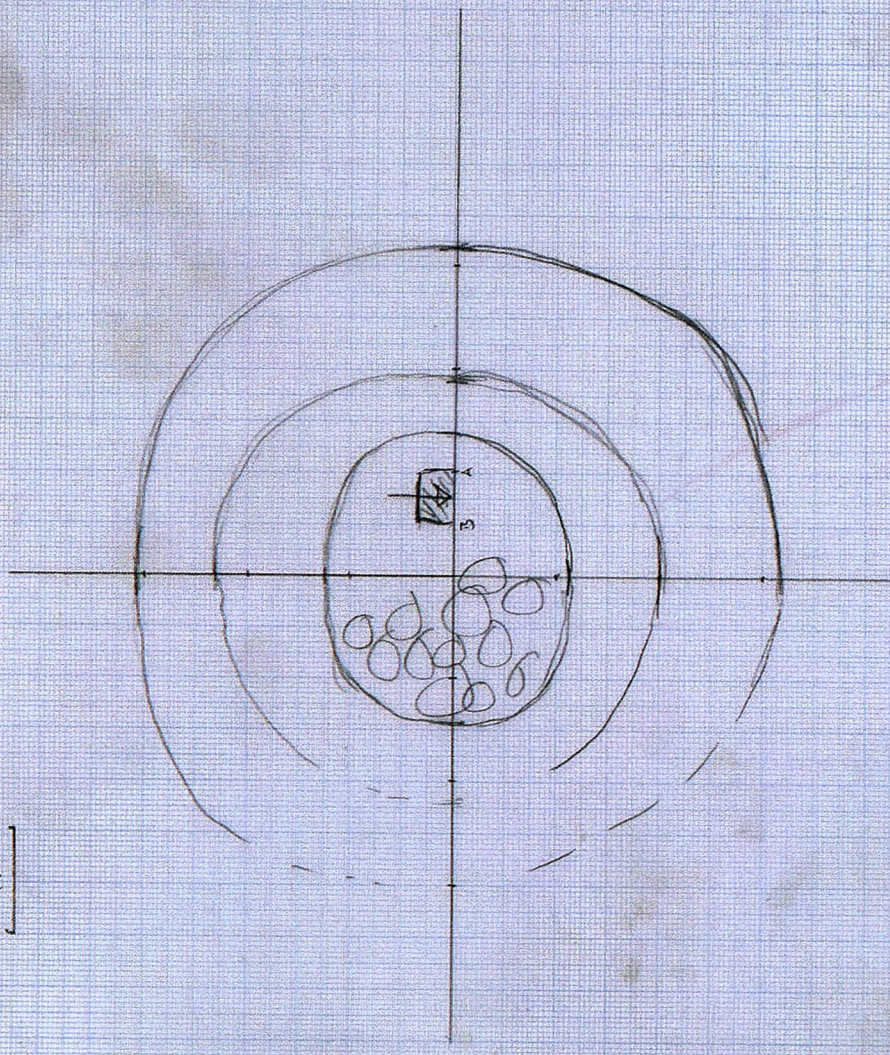
Myrland 96334.7

VEI SKJAFIN

→ MYKLAND 96334-8

1:50
1m

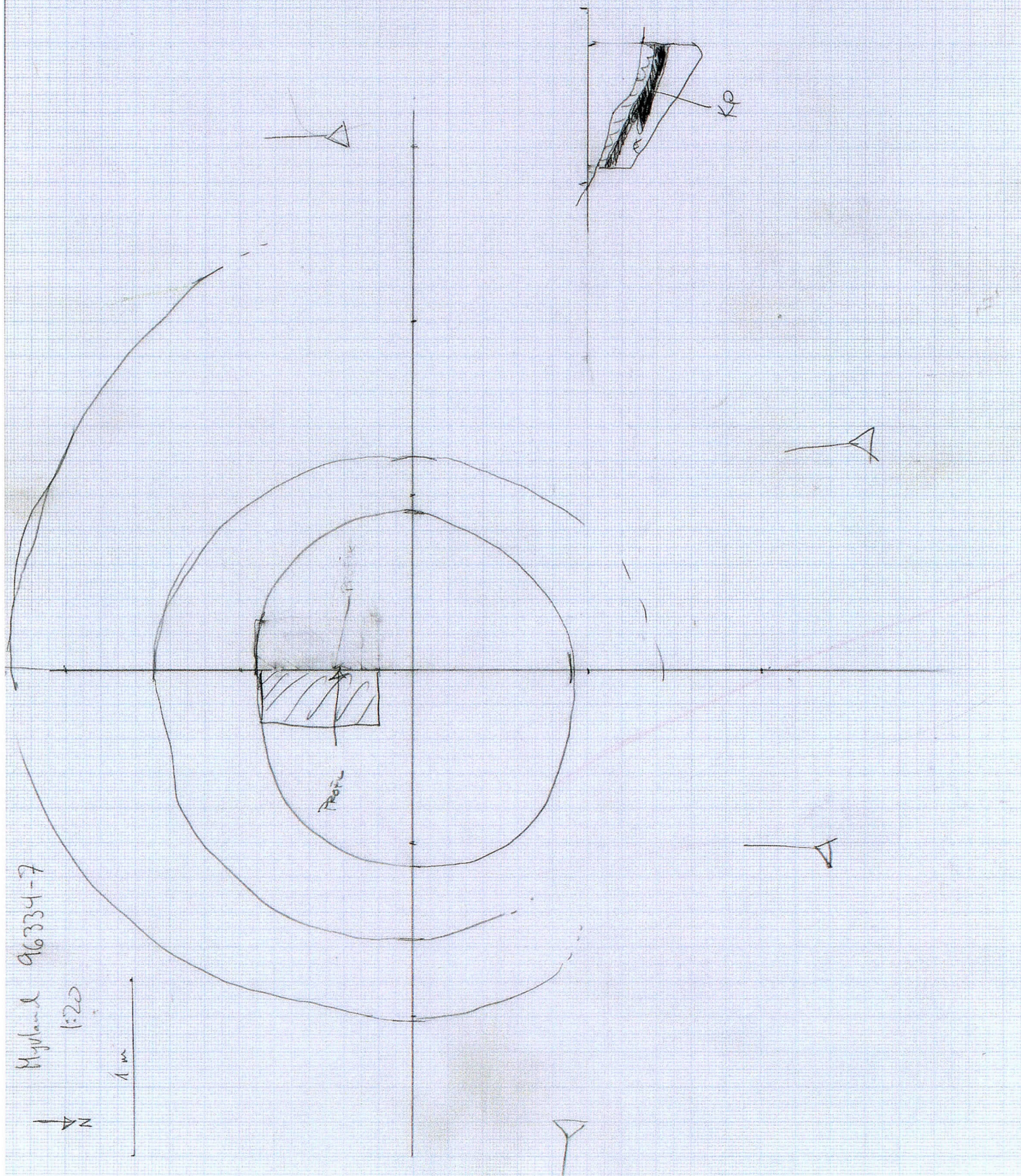

Hyland 96334-7

1:20

N

1 m

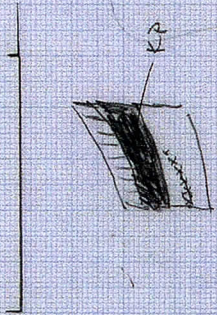
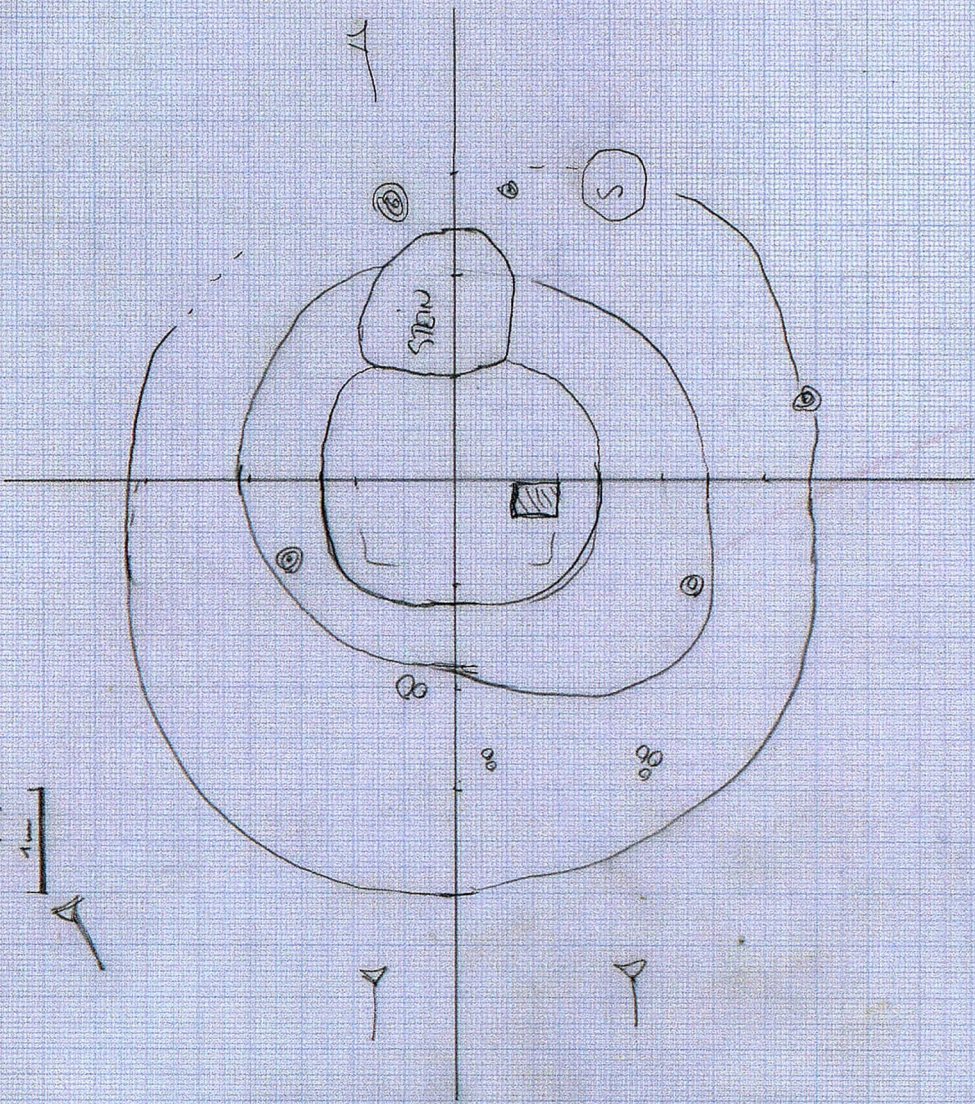

MURKIN 96384-6

1:50

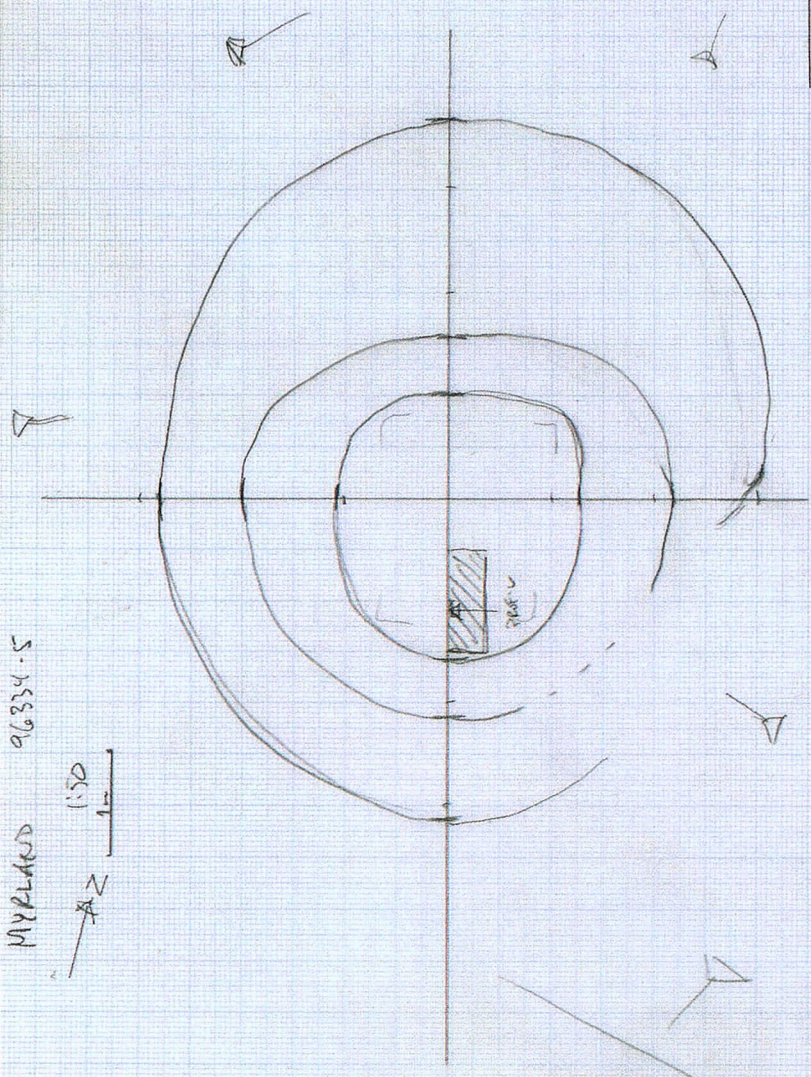
1m

AZ

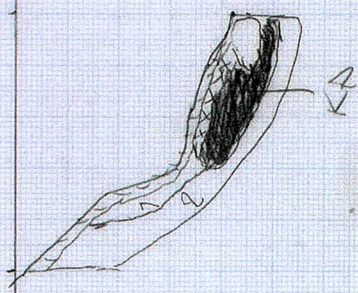

MYPLAND 96334-5

AZ 1:20

1:20

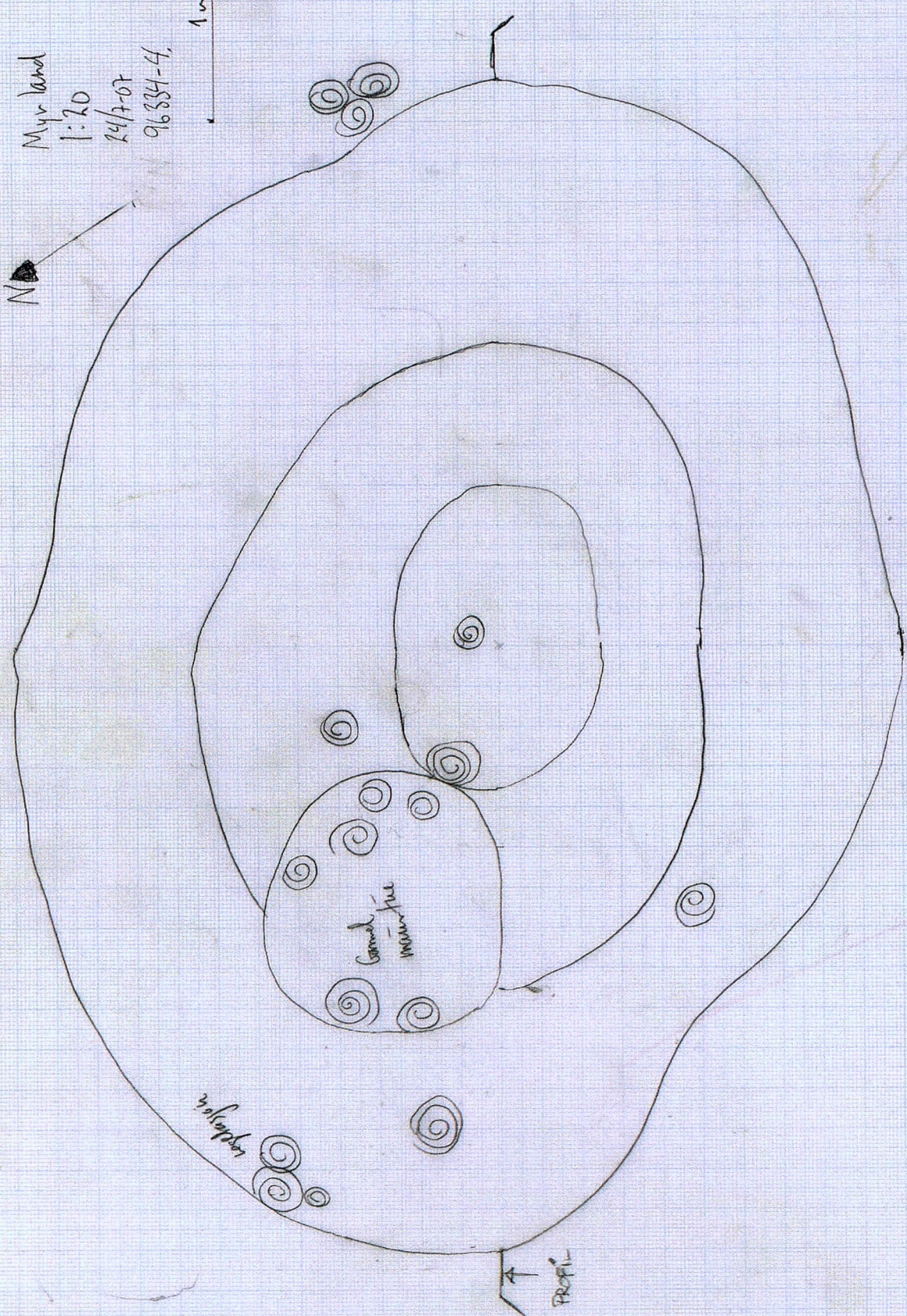

- 1 anwacke zu Mbanda
- 2 Bm sand

Mur land
1:20
24/7-07
96884-4,

15

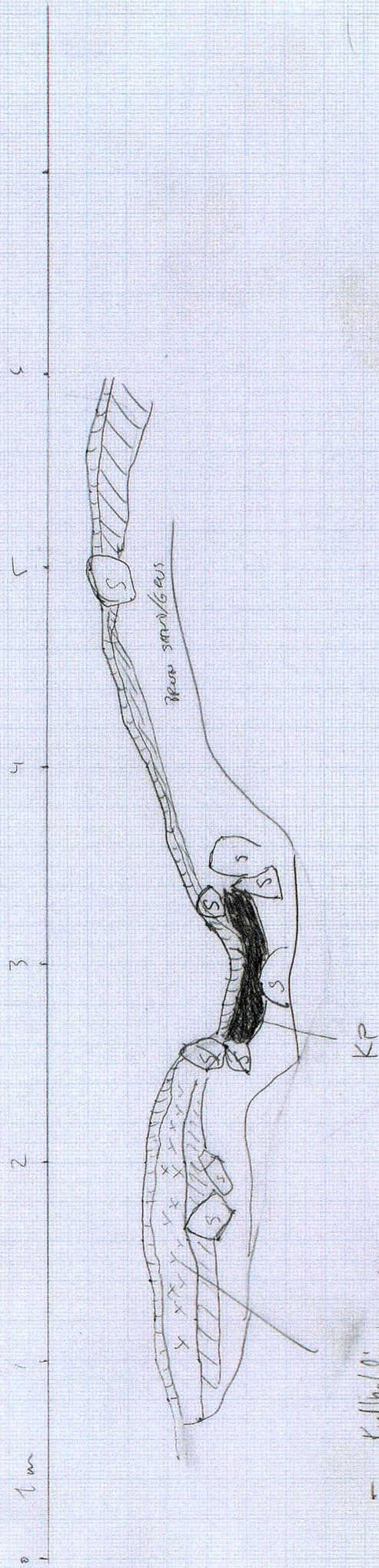
N

MYZLAND

96334-2

1.20

- Kullholig umasse

- III Utvadrilling

■ Kollag

Ⓢ Stein

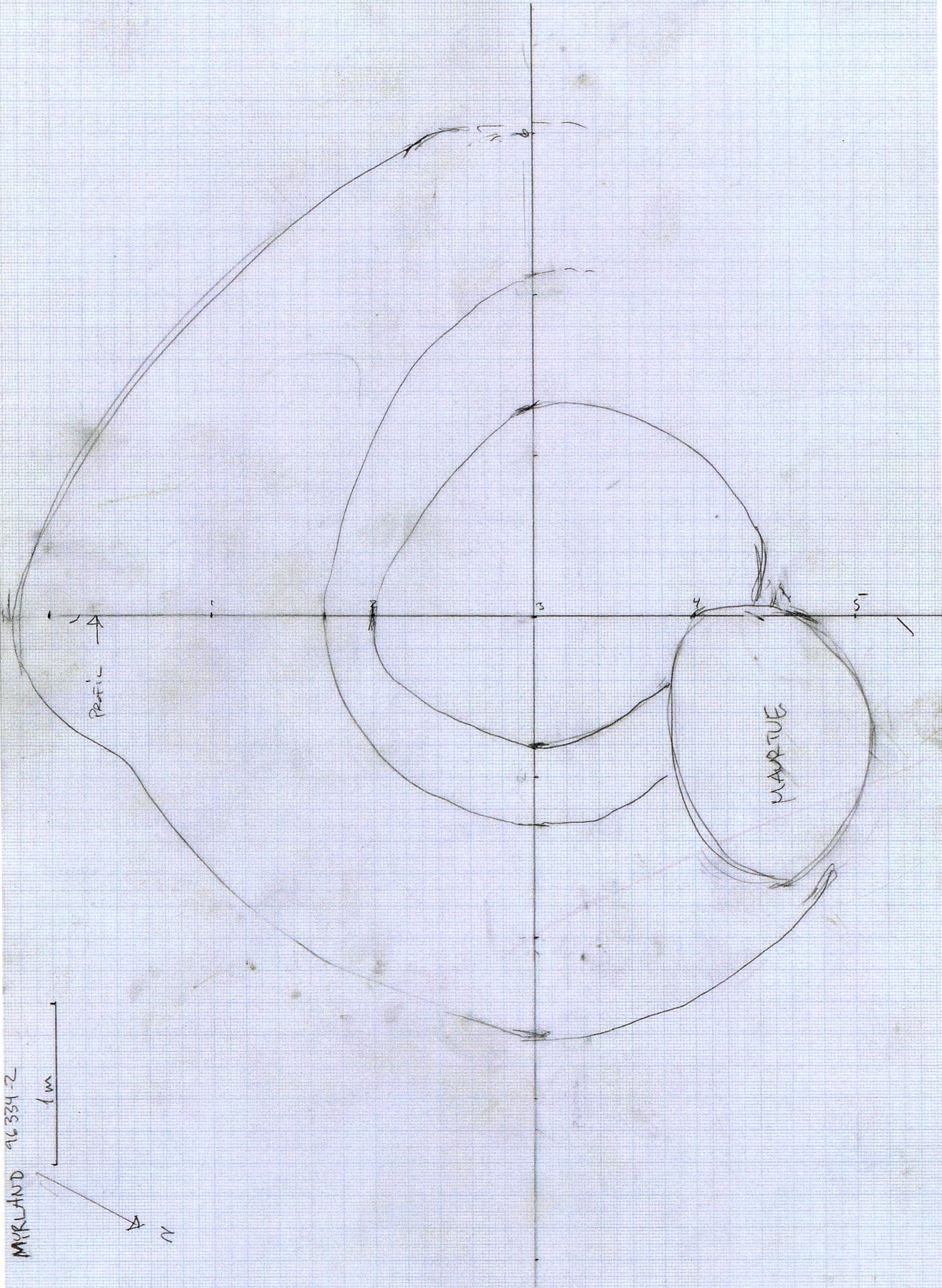
III murus

MYRLAND 96334-2

1 m

N

Profile

NYRLAND 96334-1

1:20

1m

